

Tchoukball

een verrassend terugslagspel (1)

In
het KVLO magazine is eerder aandacht besteed aan Tchoukball, een spel in opkomst. Onze Belgische collega's René en Hans Minten hebben een zeer interessante publicatie geschreven over Tchoukball. Opvallend is dat Tchoukball niet wordt benaderd als doelspel maar als terugslagspel (kaatsspel). In een uitgebreide serie willen we deze publicatie onder de aandacht brengen. (Red.)

Kaatsen is een leuke en leerrijke activiteit. Al spelend leert men de snelheid en het traject van de bal (of een ander object) inschatten. Op deze wijze kan men de basis leggen voor de ontwikkeling van een brede waaier aan vaardigheden. Het kaatsen (stuiten, dribbelen,...) kan gemakkelijk toegepast worden in gekende of nieuwe spelvormen. Door te spelen en eventueel te kampen, komen er heel wat aspecten bij zoals: 'samen bewegen' en 'tactisch doordacht spelen'. (Minten, Vertrekkend van kaatsen en kaatsspelletjes, opbouwen naar het tchoukballspel., 2010)

DOOR RENÉ EN HANS MINTEN

Oorsprong van kaatsen

Kaatsen is een verzamelnaam van sport- of spelactiviteiten, waarbij de spelers de bal met de handpalm proberen te slaan zodat deze door de tegenpartij niet geldig kan worden geretourneerd. Wanneer het kaatsspel precies ontstaan is, is moeilijk te achterhalen. Het huidige

kaatsspel vindt zijn oorsprong in de noordelijke en zuidelijke Nederlanden in de middeleeuwen. Kaatsen werd in het begin uitsluitend door de adel beoefend. Later werd dit balspel ook overgenomen door de lagere klassen en werd het een echt volksspel, dat beoefend werd op straten en pleinen. Tijdens de zeventiende en achttiende

◀ *Tchoukball wordt op ieder continent gespeeld*

eeuw raakte het kaatsspel in verval (behalve in Friesland). In de negentiende eeuw kwam deze sport weer tot volle bloei en ontwikkelde het zich tot een echte sport.

Tchoukball is ook een kaatsspel, maar vindt zijn oorsprong niet in het middeleeuwse kaatsspel. Tchoukball heeft geen echte voorgeschiedenis en werd als een volledig nieuwe sport bedacht door Dr. Hermann Brandt. Dit gebeurde niet zomaar. Dr. Hermann Brandt had enkele specifieke doelen en voorwaarden voor ogen toen hij deze relatief nieuwe sport ontwikkelde.

Ontstaan van Tchoukball

Hermann Brandt was een prominente Zwitserse bioloog. Het was door zijn onderzoek naar de effecten van fysieke activiteit op het menselijk lichaam dat het idee van Tchoukball ontstond.

Dr. Brandt merkte op dat teamsporten vaak ernstige blessures met zich meebrachten, waardoor zelfs de meest doorwinterde atleten gedwongen waren om vroeg of laat te stoppen met sporten. Na deze problemen aan de kaak te hebben gesteld in zijn boek 'From Physical Education to Sport Through Biology', presenteerde hij zijn beroemd artikel 'A Scientific Criticism of Team Games'. Hiermee won hij de 'Annual World Prize of the FIEP (Fédération Internationale d'Education Physique).

In dit artikel onderzocht Dr. Brandt de mogelijkheden tot het ontwikkelen van de 'perfecte' teamsport, waarbij het reduceren van kwetsuren bij de sporters centraal stond. Uit deze ideeën, die voortvloeiden uit zijn kritisch onderzoek omtrent de bestaande sportspelen, ontstond het spel dat we vandaag kennen als Tchoukball. Deze eerder eigenaardige naam vloeit voort uit het 'tchouk'-geluid dat geproduceerd wordt als de bal tegen het Tchoukball-frame kaatst. Dr. Brandt was er van overtuigd hiermee een naam bedacht te hebben die universeel aanvaard zou worden. Voor zijn overlijden (november 1972) waren reeds enkele van zijn idealen gerealiseerd.

De populariteit van de meeste sporten kende een bescheiden start en periodes van trage ontwikkeling. Tchoukball is hier geen uitzondering op. Het heeft tijd en geduld gevergd om mensen te overtuigen dat Tchoukball een uniek sportspel is, een sport écht voor iedereen. Ondertussen is het Tchoukballspel wereldwijd verspreid over de wereld en wordt het haast op elk continent gespeeld.

In de jaren '80 promootte Taiwan het Tchoukballspel en bracht het naar een ongekend niveau. Door zwaar te investeren in deze nieuwe sport, werd het de derde sport van Taiwan met meer dan 100 teams voor het nationaal kampioenschap! Zwitserland en Groot-Brittannië, de twee landen die aan de wieg stonden van Tchoukball, zorgden er voor dat Tchoukball verankerd werd in Europa. Momenteel is Italië echter hét Europese Tchoukballland bij uitstek. Tchoukball ontwikkelt zich daar in razend snel tempo, met vele nieuwe clubs, spelers en toernooien tot gevolg. Het jaarlijkse Beach Tchoukball Toernooi van Rimini (Viserba) is daar het mooiste voorbeeld van. Met meer dan 1200 deelnemers, 150 teams en 20 veldjes op het strand van Rimini (Noord-Italië) is dit veruit het populairste internationale toernooi van Europa.

Via bijscholingen in het hele land wist René Minten ondertussen een even groot aantal leerkrachten LO te bereiken met dit unieke sportspel. Al deze inspanningen gingen niet onopgemerkt voorbij. Via artikelen in Maks, G.S.F Sportief en Tijdschrift voor Lichamelijke Opvoeding (BVLO) werd het Tchoukballspel verder onder de aandacht gebracht. Jaarlijks vinden er nu toernooien plaats (binnen en buiten) en SVS (Stichting Vlaamse Schoolsport) heeft Tchoukball ondertussen ook opgenomen als vaste waarde in de interscolaire competities. De toekomst van Tchoukball ziet er goed uit. Het opzet van Dr. Brandt om landen te verenigen

◀ *Beach Tchoukball*

Literatuur:

FITB. (2013, november). *History of Tchoukball*. Retrieved from Fédération Internationale de Tchoukball: <http://www.Tchoukball.org/Tchoukball/history-of-Tchoukball>

Hopper, T., & Kruisselbrink, D. (2002). Teaching Games for Understanding: What does it look like and how does it influence student skill learning and game performance? *Avante*, 1-29.

Koekoek, J., Dokman, I., & Walinga, W. (2011). *Sportspelen. Betekenisvol leren in de onderbouw van het voortgezet onderwijs*. Den Haag: Boom Lemma Uitgevers.

Koekoek, J., Walinga, W., & Dokman, I. (2013). Sportspelen - Fundament voor het ontwerpen van leerrijke spelsituaties (2). *Lichamelijke Opvoeding*, 20-23.

Koekoek, J., Walinga, W., & Dokman, I. (2013). Sportspelen - Fundament voor het ontwerpen van leerrijke spelsituaties (3). *Lichamelijke Opvoeding*, 34-36.

Leysen, H. (2007). Leer-krachtige omgevingen voor balspelen. In B. Madou, P. Iserbyt, & D. Behets, *Lichamelijke Opvoeding in een krachtige leeromgeving* (pp. 41-58). Leuven: Acco.

Leysen, H. (2008). *What's in a game: speldidactische verkenningen*. Leuven: Acco.

Minten, R. (2006). Geleidelijke opbouw voor het aanbrengen van de spelregels van het Tchoukballspel. *Kaatsen spelregels*. Hasselt: Tchoukball Belgium.

Minten, R. (2010, jnu). Vertrekend van kaatsen en kaatspelletjes, opbouwen naar het Tchoukballspel. *Kaatsen en Tchoukball spelen in de basisschool*. Hasselt.

Minten, R. (2013). *Schrijfwijze*. Retrieved from Tchoukball-Belgium: <http://www.Tchoukball-belgium.be/>

Minten, R., & Minten, H. (2010). Tactische spelvormen. Hasselt, Limburg, België.

Minten, R., & Minten, H. (2010). Tchoukball – de quick step aanpak. *Tijdschrift voor Lichamelijke Opvoeding*, 5-8.

Neutkens, B., & Weeldenburg, G. (2012). Zonder doelen ken je niet scoren! (pp. 1-14). Nijkerk: Fontys Sporthogeschool.

Wikipedia. (2013, september). *Kaatsen*. Retrieved from Wikipedia: <http://nl.wikipedia.org/wiki/Kaatsen>

door middel van een spectaculaire en fair play sport, is dichterbij dan ooit.

Schrijfwijze

Tjoekbal, Tchoukball, Tchoukbal, Tjoekball,...? De naam TCHOUKBALL wordt, al naargelang de bron die je raadpleegt, vaak erg verschillend geschreven. Dat levert soms wat problemen op wanneer je aan opzoekwerk doet. In sommige sportcatalogi moet je het materiaal van deze sporttak zoeken onder de term 'tjoeckbal'... Omdat internationaal uitsluitend de term 'Tchoukball' gebruikt wordt in alle publicaties, willen we aandringen om dat bij ons ook te doen (Minten, 2013).

Situering binnen de spelen

Tchoukball is een wervelend kaatsspel. Dit non-contact sportspel biedt schitterende kansen om fair-play te promoten en internationale contacten te leggen. Een interessante vraag is: *onder welke noemer hoort dit sportspel nu eigenlijk thuis?*

We kunnen de spelen onderverdelen in spelcategorieën. Sommige (sport)spelen lijken erg op elkaar. Ze hebben hetzelfde 'framework' of dezelfde grondstructuur (Leysen, What's in a game: speldidactische verkenningen, 2008). Op basis hiervan kunnen we spelvormen indelen in vier spelcategorieën. Alle spelen binnen eenzelfde categorie kenmerken zich door hetzelfde spelidee en dezelfde speluitdaging.

- 1 Mikspelen (Target games)
- 2 Inblijf- en uitmaakspelen (Striking/ Fielding Games)
- 3 Terugslagspelen (Net / Wall Games)
- 4 Doelspelen (Territorial / Invasion Games).

Omwille van het uniek spelconcept en het atypisch spelverloop is Tchoukball moeilijker onder te brengen in één van deze categorieën. Hoewel de bal geworpen en niet geslagen wordt, behoort Tchoukball tot de categorie 'Terugslagspelen'. Tchoukball voldoet aan volgende kenmerken:

- het doelgebied is het speelveld van de tegenpartij, grenslijnen al dan niet inbegrepen
- de bal wordt heen en weer gespeeld tussen twee teams met de bedoeling om met de bal het speelveld van de andere partij te raken (over en weer inplaatsen)
- vaak worden de speelvelden van de spelers dan van elkaar gescheiden door een net (volleybal, badminton, tennis), maar dat hoeft niet (squash, kaatsen, Tchoukball)
- de teams mogen zich niet inmengen in de acties van de tegenpartij. Er is dus nooit fysiek contact tussen de spelers.

Basisvaardigheden uit handbal

Qua spelconcept kan je Tchoukball het best vergelijken met squash waarbij de muren van de squashbox vervangen worden door twee frames waartegen men de bal kan kaatsen. Tchoukball wordt gespeeld in een sportzaal, op gras of op zand (strand).

Het concept van het spel is uniek. Aanval en verdediging verlopen duidelijk verschillend van de situaties die we kennen uit de klassieke sportspelen. Daarom biedt deze sport heel wat recreatief spelplezier. Intensiteit en beleving staan centraal. Tchoukball combineert de spectaculaire reddingsacties van een doelverdediger uit voetbal met de basisvaardigheden uit het handbalspel. Er is een grote verwantschap met de lage verdedigingsacties uit het volleybalspel. Het spelverloop wijkt af van de spelfasen uit de klassieke sportspelen. Tchoukball opent de weg naar fair play en samen-spel tussen vaardige en minder vaardige spelers.

Methodiek

Wereldwijd zijn er verschillende spelconcepten te onderscheiden. Deze zijn grofweg te catego-

riseren naar twee benaderingswijzen: Techniek gecentreerde benadering en Spel(er) gecentreerde benadering.

Bij de techniek gecentreerde benadering ligt de nadruk op het ontwikkelen en leren van technieken, vaak aangeboden in een niet-betekenisvolle context. In dit geval wordt er uit gegaan van de opvatting dat de techniek eerst correct uitgevoerd moet kunnen worden alvorens de leerling succesvol deel kan nemen aan het spel. De technieken worden meestal los van de spelcontext aangeboden en zijn daardoor vaak betekenis- en belevingsloos voor de speler. Er

Reboundbal

Spelidee:
De spelers van een team trachten na onderling samenspel de bal zó tegen een van beide basketbalborden (naar keuze) te stuiten, dat de tegenspelers de bal niet kunnen vangen voor hij op het speelveld op de grond valt. De tegenspelers proberen de terugstuitende bal (rebound) te vangen en zelf in de tegenaanval te gaan.

Spelregels:

- Het spel start achter een achterlijn met een beginworp voor het team dat de toss won.
- De aanvalsofbouw van de tegenpartij nooit verhinderen (typische TB-spelgedachte).
- De tegenspelers niet aanraken of hinderen.
- Tijdens het samenspel mag de bal niet op de grond vallen.
- Niet lopen met de bal (maximum twee stappen steunen).
- Wanneer de bal buiten gaat volgt er een inworp voor de tegenpartij.
- Na een doelpunt hervat de tegenpartij het spel met een beginworp achter de achterlijn aan het basketbalbord waar gescoord werd.
- Voor je weer aan hetzelfde bord scoort, moet de bal bij een medespeler op de andere speelhelft geweest zijn.
- Een bal die "tegen" de basketbalkorf geworpen wordt is fout.
- Fouten worden bestraft door de bal aan de tegenpartij te geven op de plaats van de fout. Het spel wordt hervat nadat de bal met twee handen tegen de grond is gedrukt.
- Bij een fout wordt de bal meteen neergelegd op de plaats van de fout – elke spelvertraging wordt bestraft (typische TB-spelgedachte – fair-play).

Varianten:

- Om eindeloos samenspel te voorkomen, kan je beslissen dat de bal maximum drie (vijf) keer mag doorgespeeld worden voor je naar een basketbalbord werpt.
- De bucket fungeert als neutrale zone; deze zone mag door niemand betreden worden, tenzij voor de landing na een sprongworp (cfr. handbal)
- ...

Spelleiding (SCHEIDSRECHTER):
In deze spelvorm past de scheidsrechter de volgende spelregels (en bijhorende handsignalen) toe:

- Punt gescoord door aanvallend team.
- De bal kaatst foutief in het frame
- Op de lijn van het doelgebied stappen

Zie hoofdstuk 'spelregels'

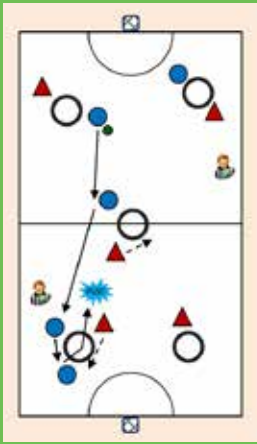
Organisatie:

- Op een basketterrein staan 2 teams van 5 spelers en 1 à 2 scheidsrechters.
- 2 basketbalborden (hoogte tussen 2m60 – 3m05)

Methodiek:

- Voeg geleidelijk aan nieuwe spelregels toe (cfr. quick-step methode).

Het is niet noodzakelijk om al de spelregels te gebruiken. De leerkracht / begeleider / spelleider, maakt een doordachte keuze.

wordt weinig tot geen aanspraak gemaakt op de tactische en strategische bekwaamheden van de speler die nodig zijn om succesvol deel te kunnen nemen aan een spel. Bij de spel(er) gecentreerde benadering staat het leren spelen van het spel, en dus de speler centraal. De nadruk ligt op het ontwikkelen van de tactische en de strategische dimensie bij de speler: 'game knowledge' en 'game understanding'. Het conceptueel begrijpen van het spel stelt de speler in staat tijdens het spel de juiste spelkeuzes te maken ('decision making'). Technieken worden gezien als middel (en niet als doel) om spelproblemen die zich voordoen in spelsituaties, op te lossen. Weten 'wat' men moet

Vloerkaatsbal

Spelidee:

De spelers van een team trachten na onderling samenspel de bal zó in een fietsband te stuiten dat de tegenspelers de bal niet kunnen vangen voor hij op het speelveld op de grond valt. De tegenspelers proberen de opstuitende bal te vangen en zelf in de tegenaanval te gaan.

Spelregels:

- Het spel start ergens op het terrein met een beginworp voor het team dat de toss won.
- De aanvalsbouw van de tegenpartij nooit verhinderen (typische TB-spelgedachte).
- De tegenspelers niet aanraken of hinderen.
- Tijdens het samenspel mag de bal niet op de grond vallen.
- Niet lopen met de bal (maximum twee stappen).
- Wanneer de bal buiten gaat volgt er een inworp voor de tegenpartij.
- Na een doelpunt hervat de tegenpartij het spel met een beginworp aan de hoepel waar gescoord werd.
- Met een beginworp mag niet meteen gescoord worden.
- Niet in de hoepels of fietsbanden gaan staan.
- Voor je weer aan dezelfde hoepel scoort, moet de bal op de andere speelhelft geweest zijn.
- Een bal die op de fietsband geworpen wordt is fout.
- Fouten worden bestraft door de bal aan de tegenpartij te geven op de plaats van de fout. Het spel wordt hervat nadat de bal met twee handen tegen de grond is gedrukt.
- Bij een fout wordt de bal meteen neergelegd op de plaats van de fout – elke spelvertraging wordt bestraft (typische TB-spelgedachte – fair-play).

Varianten:

- Om eindeloos samenspel te voorkomen, kan je beslissen dat de bal

maximum drie (vijf) keer mag doorgespeeld worden voor je naar een fietsband werpt.

- Afhankelijk van het spelverloop kunnen er méér of minder fietsbanden gelegd worden.
- Verander af en toe de plaats van de fietsbanden (leg ze ook eens korter tegen de zijlijn).
- ...

Spelleiding (SCHEIDSRECHTER):

In deze spelvorm past de scheidsrechter de volgende spelregels (en bijhorende handsignalen) toe:

- Punt gescoord door aanvallend team.
- De bal kaatst foutief in het frame
- Op de lijn van het doelgebied stappen

zie hoofdstuk 'spelregels'

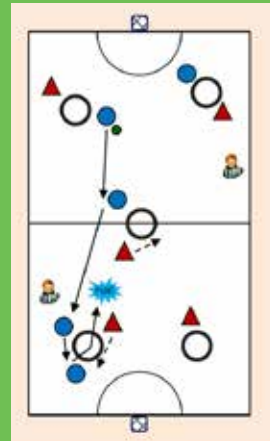
Organisatie:

- Op een basketterrein staan 2 teams van 5 spelers en 1 à 2 scheidsrechters.
- Op het terrein liggen vijf fietsbanden.

Methodiek:

- Voeg geleidelijk aan nieuwe spelregels toe (cfr. quick-step methode).

Het is niet noodzakelijk om al de spelregels te gebruiken. De leerkracht / begeleider / spelleider, maakt een doordachte keuze.

Voor bijkomende uitleg of informatie kan je steeds terecht op onderstaande contactgegevens:

Heylaba sportteam - GSF vzw - sportfederatie voor recreatiesport

René Minten, sportpromotor Tchoukball, teamsporten, recreatiesporten, outdoor, teambuilding en internationalisering.

Stevootsekiezel 276
3512 Stevoort-Hasselt
Belgium
0032 (0)497 945849
heylaba@telenet.be

Wij verzorgen navorming en 'in service' ondersteuning in uw school tijdens de praktijklessen. Onze lesgevers zijn steeds verzekerd.

Weblinks die op een of andere wijze bijdragen tot een duidelijker beeld van het Tchoukballspel:

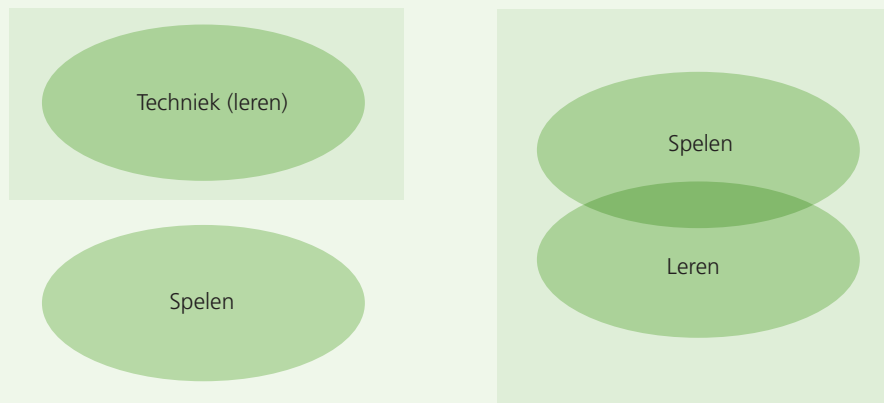
zie praktijkartikel op Mijn kvlo.

Foto's:
FTBI Italia

Kernwoorden:

Ontstaan Tchoukball, Beach Tchoukball, Tchoukball als terugslagspel

Schema 1: Lesverloop kan visueel als volgt worden voorgesteld

doen en 'waarom' een bepaalde actie beter kan zijn dan een andere, is belangrijker dan weten 'hoe' je een techniek moet uitvoeren. Het lesverloop kan visueel als volgt worden voorgesteld: zie het schema hierboven.

Het Tchoukballspel leent er zich ideaal toe om een spel(er) gecentreerde methodiek te hanteren. Onderstaande stappen zijn dus ook in deze optiek zorgvuldig gekozen.

Lead up game

Een lead-up game is een aangepaste spelvorm waarin het eigenlijke spelidee (spelconcept)

reeds vervat zit. De spelregels zijn aangepast (spelregels) aan de doelgroep. Speelregels zijn regels die afwijkend zijn van de spelregels van het officiële sportspel. Deze regels hebben enkel als doel het spel goed en succesvol te laten verlopen en te zorgen voor een lage instapdrempel. Deze spelregels kunnen van toepassing zijn op het speelveld, het aantal spelers (over-/ondertal), het spelmateriaal, het speelvoorwerp (bal), de speelwijze,...

In het volgende artikel wordt aandacht besteed aan het kaatsen via het Tchoukballframe en het sportspel Tchoukball. ■